

Hørsholm Kirkegård

af

Henrik Clausen

Jens Bornøs Vej 12
2970 Hørsholm

Hørsholm Kirkegård er en af landets mest særprægede. Da Hirschholm sogn blev et selvstændigt kirkesogn, blev det nødvendigt at skaffe menigheden en kirkegård for at overholde loven om, at sognets beboere havde ret til at blive begravet på sognets kirkegård. Ved kongelig resolution af 11. november 1801 gav kong Christian d. VII et par tønder land til begravelsesplads for sognets beboere. Den første begravelse fandt sted i året 1807, og gravstedet med gravsten er bevaret.

Kirkegården er siden udvidet i 1816 - 1826 - 1848 - 1887 - 1919 - 1937 - 1960 - 1979, således at dens areal i dag er på 52694 m².

Fra 1. maj 1969 til 30. juli 1987 var jeg leder af kirkegården. Til venstre for hovedindgangen stod i 1969 de allerede dengang store *Chamaecyparis lawsoniana*. Den store *Robinia pseudoacacia* på stengærdet i den ældste afdeling var sammen med den store *Pinus nigra* og nogle store *Betula pubescens* markante i det nordøstlige hjørne af den ældste del af kirkegården.

Guldregngangen virkede også gammel sammen med de store *Taxus baccata*, der sandsynligvis er fra 1800-tallet.

Vest for udvidelse af kirkegården i 1919 stod der en række Birk, hvoraf der var ca. 15 tilbage.

Ved kirkegårdens udvidelse i 1960 lod man nogle *Quercus rubra* og nogle *Metasequoia glyptostroboides* stå på arealet, der var købt fra Hørsholm Planteskole. Den gamle Pil ved kontoret var et stort og markant træ i 1969.

Den sidste udvidelse af kirkegården i 1979 blev påbegyndt i sommeren 1969. På mit forslag vedtog menighedsrådet, at solitærtræerne skulle være af slægten *Acer*. Ved valg af træer kunne der skabes en særlig farverig del af kirkegården.

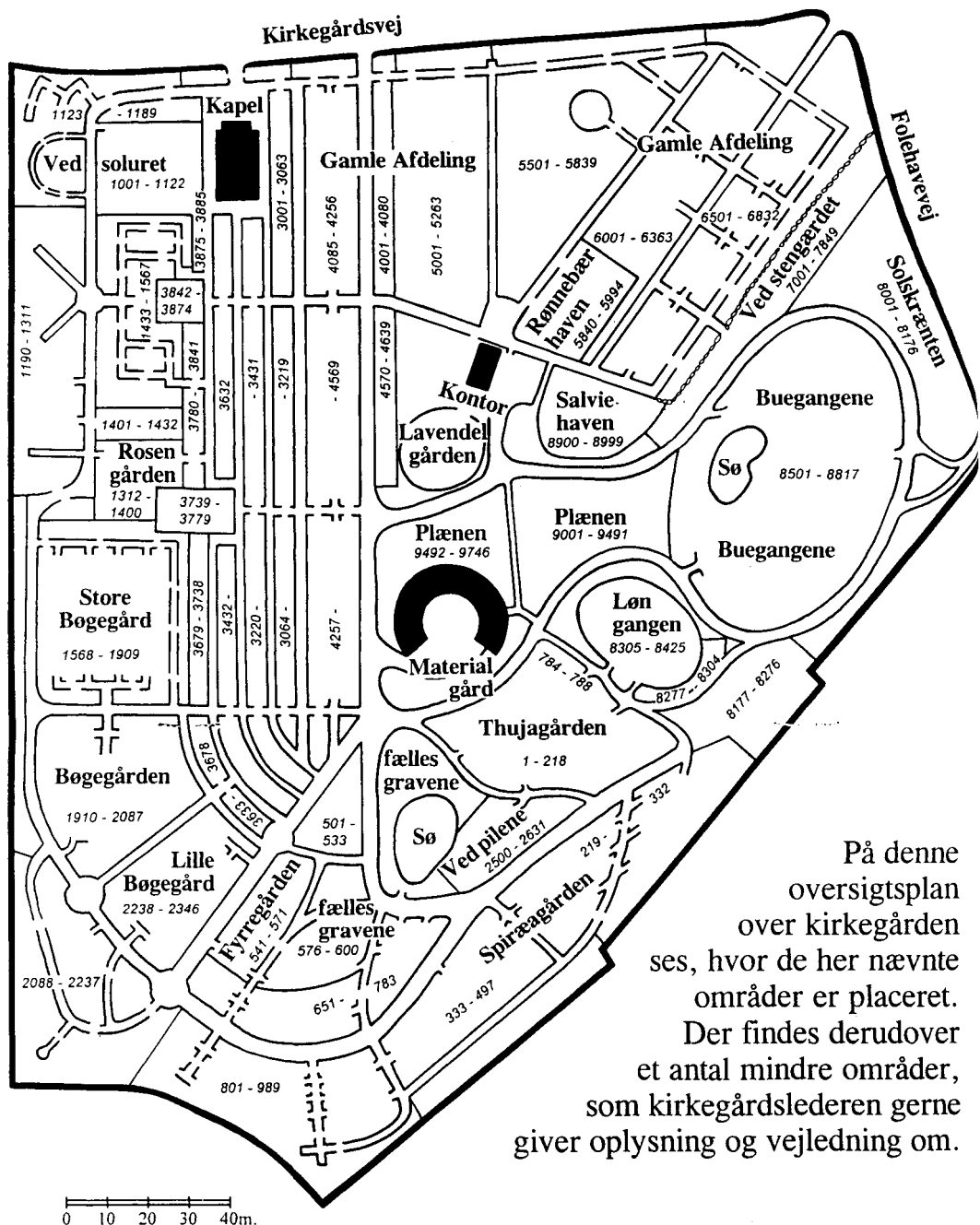
På Hørsholm Kirkegård er der en naturlig variation af træer, ligesom private haver er præget af, at der har været gode muligheder for planter af vidt forskellige slags fra den nærliggende planteskole.

Solitærtræerne på kirkegården er alene plantet med det formål, at skabe en atmosfære af ro og danne baggrund for de grave, der ligger i nærheden. Samtidig er de ofte et kendetegn for det enkelte gravsted.

Der skal her siges en særlig tak til professor Helge Vedel for hans hjælp med bestemmelse af træerne.

Ligeledes takker jeg for megen støtte fra kirkegårdsleder Vagn Andersen med renskrivning af optælling og markering af hvor træerne står på kirkegårdens kort.

En tak også til Jens Clausen for computer arbejde med manuskriptet.

På denne oversigtsplan over kirkegården ses, hvor de her nævnte områder er placeret. Der findes derudover et antal mindre områder, som kirkegårdslederen gerne giver oplysning og vejledning om.

Indholdsfortegnelse

<i>Abies concolor</i>	13
<i>Abies koreana</i>	13
<i>Acer cissifolium</i>	13
<i>Acer ginnala</i>	14
<i>Acer griseum</i>	14
<i>Acer macrophyllum</i>	15
<i>Acer negundo</i>	15
<i>Acer pensylvanicum</i>	17
<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Leopoldii'	18
<i>Acer pseudoplatanus</i>	19
<i>Acer rubrum</i>	19
<i>Acer rufinerve</i>	20
<i>Acer saccharinum</i>	20
<i>Acer saccharum</i>	21
<i>Acer tataricum</i>	22
<i>Acer velutinum</i> var. <i>vanvolxemii</i>	22
<i>Betula</i> 'dalecarlica' = <i>B. pendula</i> 'Dalecarlica'	22
<i>Betula pendula</i> = <i>B. verrucosa</i> 'Bøgghs'	23
<i>Betula pendula</i> = <i>B. verrucosa</i> 'Youngii'	23
<i>Cedrus atlantica</i>	24
<i>Cedrus libani</i>	25
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Erecta Viridis'	25
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	26
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Lutea'	27
<i>Chamaecyparis nootkatensis</i>	27
<i>Chamaecyparis pisifera</i>	28
<i>Corylus colurna</i>	28
<i>Crataegus monogyna</i>	29
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Pendula'	29
<i>Halesia carolina</i> = <i>H. tetraptera</i>	29
<i>Juniperus squamata</i> 'Meyeri'	31
<i>Juniperus virginiana</i>	32
<i>Laburnum anagyroides</i>	32
<i>Larix laricina</i>	33
<i>Liriodendron tulipifera</i>	34
<i>Liquidambar styraciflua</i>	34
<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	35
<i>Nothofagus antarctica</i>	36
<i>Picea breweriana</i>	37

<i>Picea omorika</i>	37
<i>Picea pungens</i>	37
<i>Pinus aristata</i>	39
<i>Pinus cembra</i>	41
<i>Pinus nigra</i>	43
<i>Pinus parviflora</i>	43
<i>Pinus strobus</i>	45
<i>Pinus sylvestris</i>	45
<i>Quercus rubra</i> = <i>Q. borealis</i>	46
<i>Robinia pseudoacacia</i>	46
<i>Salix alba</i> 'Tristis'	49
<i>Taxodium distichum</i>	49
<i>Taxus baccata</i>	51
<i>Tsuga canadensis</i>	51
<i>Tsuga diversifolia</i>	52
<i>Tsuga heterophylla</i>	52
<i>Tsuga mertensiana</i>	54

Abies concolor

Langnålet ædelgran

Langnålet ædelgran har hjemme i det sydlige Californien, Colorado og det nordlige Mexico.

I f.eks. Yosemite og General Grant National Park kan de blive 70 m høje. I Danmark har vi på Langesø gods på Fyn nogle, der er 45 m høje. De ca. 6 cm lange, gråblå nåle er usædvanligt uregelmæssigt stillede.

Allerede i planteskolestadiet er det et smukt træ, hvilket har medvirket til dets ganske store udbredelse i vore haver, hvor den lyser op mellem gran og fyr. Det har, når man bryder kviste eller nåle, en syrlig balsamduft.

Findes på gravsted nr. 3454

Abies koreana

Den række af *Abies koreana*, der står langs skellet ind til Arboretet, er fra en nordisk arboretekspedition til Sydkorea i 1976.

De er tydelig forskellige på deres evne til at godtage vort klima og jordbund. Der er flere, der vokser forholdsvis hurtigere end dem der normalt forhandles i planteskolerne. *A. koreana* har været her i landet fra 1927 og er i de forløbne år plantet i mange haver.

Det er især de mange - i begyndelsen grønne, brunrøde, brune og blåsorte kogler - fra træet er 1 m højt, der er særdeles dekorative. Selve det lille træ er normalt meget velformet med mørkegrønne nåle.

Findes ved hegnet mod Arboretet.

Acer cissifolium

Acer cissifolium er meget sjælden her, selvom den kom fra Japan til England allerede i 1875. Den bliver et lille træ eller en stor busk. Blomstringen er meget talrig, og ender i ca. 10 cm lange frugtklaser om efteråret.

De trekoblede blade har orangerøde til skarlagenerøde høstfarver.

Den synes at være en god ide til kirkegårde og mindre haver.

Findes på gravsted nr. 8351

Acer ginnala

Ildløn

Ildløn kommer fra Nordkina, Manchuriet og Japan.

Blomsterne er hvidgule og duftende og kommer frem i slutningen af maj i små blomstertoppe, der siden bliver hængende klaser af frugter med gennemskinnelige – næsten parallelle vinger.

Det er det smukke røde efterårsløv, der har givet den det danske navn og især mængderne af vingede frugter, som man har glæde af i lang tid om efteråret, berettiger den til at blive plantet meget på kirkegårde.

Dens blade har en tydelig midterlap, hvorved den adskiller sig fra *Acer tataricum*.

Den står ved materialegårdens mur og på gravsted nr. 8280 og 9693

Acer griseum

Papirbark Løn

Dette lille træ fra Kina bliver ca. 6 – 10 m højt, og er måske det smukkeste af alle lønnene. Det er ideelt til danske haver. De små tre-fligede blade er grålige på undersiden og bliver orange til lyserøde om efteråret. Det meget spændende ved dette træ er barken, der mere ligner en birk end en løn. Barken er tynd og skaller af i flager, der fanger og reflekterer lyset og giver et rødflimrende skær. I litteraturen har barken denne morsomme betegnelse om farven: "cinnamon coloured", hvilket betyder kanelfarvet bark.

De meget små vingefrugter hjælper til med at give det rødlige skær. Frøene er desværre ikke særligt spiredygtige, så det er ikke så tit, at planteskolerne har disse træer. Hele træet gløder som et glædesblus.

Findes på gravsted nr. 8403

Acer macrophyllum

Storbladet Løn

Denne Acer er blandt de mest storbladede i hele slægten *Acer*. Bladene kan under de rigtige forhold blive op til 30 cm på hver led på en stilk, der er 25-30 cm lang. Den gror på de nedbørsrige, vestlige bjergkæder fra Oregon i USA til langt op i Canada. De store frugter, der har vinger som en næsten lukket saks, er stærkt behårede og hænger som tunge, gulbrune klaser hele sommeren. Den bruges meget som vej- og parktræ langs vestkysten i USA. I Danmark er den ret sjælden.

Findes på gravsted nr. 4516.

Acer negundo

Amerikansk navn: Boxelder

Dansk Navn: Askebladet Løn

Fig. 1

Dette træ kan man se overalt i USA's Midwest, fra søerne og sydpå. Det er et meget almindeligt træ, som ses langs gader og veje i f.eks. Chicago, Denver og Dallas. Det er et skygetræ som ses i de fleste prairiebyer og gror vildt langs vandløb og marker. Det er et meget "allround" træ, hvorfor det nok også har den store udbredelse som dyrket træ. Det tåler både våd og tør jord, det tåler lys og skygge, det er ikke frostfølsomt, det tåler tørke.

Det har modsatte kviste på grenene som alle *Acer*, men bladene er meget forskellige fra de andres. De har 3 - 5 småblade på hver sin stilk, der udgør et blad, deraf navnet askebladet løn. Blomsterne hænger i klaser fra brungrønne kviste. Frugterne er tydeligt *Acer* med vinger, der sidder i en skarp vinkel til hinanden. *Acer negundo* er enten han- eller huntræer. Den vingede frugt bliver hængende hele vinteren og er meget dekorativ.

Træerne har også den gartneriske fordel, at de tåler meget hård beskæring. Der er mange varianter - nogle med gule - nogle med hvide blade. Veddet er blødt og ikke særlig anvendeligt, men man har i USA lavet sukker fra saften af dette træ.

Findes på gravsted nr. 8280, 8313, 2231, 8385 samt øst for buegang ved lågen mod øst.

Fig. 1 *Acer negundo*

Acer pensylvanicum

Moosewood

Fig. 2

Moosewood er det amerikanske navn, som kommer af, at elgene og andre dyr spiser dets knopper og unge grene som er meget søde. Det er et meget interessant træ på grund af dets bark. Det hører til de *Acer*-arter, som man kalder slangebarkede. Kuløren er grønoliven og markeret af hvide streger som et netværk, som var det tegnet med kridt. Blade-
ne er ret store med tre spidser.

Findes på gravsted nr. 8048 og 8049

Fig. 2 *Acer pensylvanicum*

Acer pseudoplatanus 'Leopoldii'

Fig. 3

Denne *Acer* er en varietet af almindelig ahorn. Den er formodentlig fundet i Belgien, siden den har fået navn efter den belgiske Kong Leopold. Den er bemærkelsesværdig ved de hvidplettede blade.

Den er sjælden i Danmark.

Den står som en række langs sydøstsiden af Materialegården.

Fig. 3 *Acer pseudoplatanus* 'Leopoldii'

Acer pseudoplatanus

Ahorn eller Ær

Man siger, at ahorn er det fagreste træ i skoven og det er både smukt og almindeligt i vore skove. Ahorn kommer fra Mellem- og Sydeuropa og er indført ca. 1765.

Bladene er store 5-lappede med spidse vinkler og svagt savtakke.

Ahornsaft er, som hos mange af de andre *Acer* sukkerholdig, men bliver sjældent brugt til sukkerproduktion.

Veddet bruges - udover til brænde - til industritræ. Det er meget hvidt og roligt, nemt at skære i. Anvendes til træsko, drejetræ, møbler og paneler.

Ahorn kendes let på stammen der har en afskallende bark.

Findes på gravsted nr. 8112.

Acer rubrum

Rødløn

Fig.4

Rødløn kan man forholdsvis let kende på, at bladene har spidse vinkler mellem deres lapper. Den er rød i næsten alle sine dele. Som det står i de amerikanske bøger: "Den er rød fra det tidlige forår". Høstfarven er rød og rødgul. Knopperne er røde og orange og hænger som små klynger fra kvistene. Når løvet er udfoldet, er det også rødligt i starten og bliver efterhånden lidt mere grønt. Bladstilken holder sig rød hele sommeren, og frugten er også rød, når den er udviklet.

Rødløn er et vidt udbredt træ over hele Øst-Amerika. Det vokser langs flodbredder og op ad bjergskrånninger, men det skal helst have lidt fugtig jord.

Det er et flot slankt - som regel enstammet træ, som egner sig godt til at stå, hvor der ikke er særlig meget plads. Veddet er brunligt og bruges til alle mulige trævarer.

Alle *Acer rubrum* er købt som heistere (opstammede træer) i Hørsholm planteskole.

Findes på gravsted nr. 206, 1971, 5320, 8001, 8004, 8097, 8153, 8170, 8233, 8242, 8403, 8419, 8494, 9513 samt øst for buegangen ved søen.

Fig. 4 *Acer rubrum*

Acer rufinerve

Acer rufinerve har hjemme i Japan. Det er et godt træ til en lille plads, fordi det er smalkronet og vokser relativt langsomt. Det kommer hurtigt i rigelig blomstring og frøsetning. De mange klaser af frugter hænger meget længe om efteråret, længe efter de orange og røde høstfarver.

Barken skal bemærkes for dens hvide striber.

Findes på gravsted nr. 8014, 8020, 8034 og ved lille dør til Materialegård.

Acer saccharinum

Sølvløn

Sølvløn er et meget dekorativt træ. Om sommeren er bladene frisk lysegønne på oversiden og på undersiden beklædt med en sølvhvid filt. Disse blade har længere lapper end nogen af de andre løn. De er dybt indskårne, næsten ind til midterstilken og de bliver gule om efteråret. Om foråret kan man se klynger af runde blomsterknopper, som kan give indtryk af, at der er noget galt med kvistene. Når de modne frugter falder af, kan de minde om en slidende måge.

Af søvløn findes en hel del på kirkegården. De vokser hurtigt, er ofte flerstammede og kræver god plads. De er plantet i 1973.

Findes på gravsted nr. 1580, 7421, 7685, 8057, 8135, 8288, 8350, 8367, 9016, 9322, 9107, 9134, 9137 og står ved buegangen og materialegården.

Acer saccharum

Sukkerløn

Sukkerløn vokser over det meste af Nordamerika, og det kan være svært at skelne mellem *Acer saccharum* og *Acer rubrum*. Men hvis man husker, at *Acer saccharum* har runde vinkler mellem bladlapperne, og *Acer rubrum* har spidse vinkler mellem bladlapperne, kan man kende dem fra hinanden. De matgrønne blade bliver om efteråret gulbrune til orange og lysende røde og de danner et farverigt skue over udvidelsen af kirkegården. De er plantet ca. 1973.

Det er sukkeret, der om efteråret omdannes i bladene og giver lønnene deres prægtige høstfarver. I det tidlige forår, når sneen endnu ligger på jorden, kan man tappe saften af sukkerløn. Man skal slå et lille tappe-rør ind ca. 1,20 m over jorden og stille en lille bøtte under til at opsamle saften. Af 20 liter saft kan man få 1 kg sirup, som siden kan tørres helt ind til sukker.

Sukkerløn er god til brænde. Den sprutter ikke som gran og brænder med en meget fin hvid flamme, og samtidig har den en meget behagelig duft.

Veddet er nemt at bearbejde og kan bruges til mange formål, f.eks. til møbler og drejetræ.

Ifølge en amerikansk forfatter er dette træ - *Acer saccharum* - det smukkeste træ i hele verden.

Findes på gravsted nr. 5333, 5336, 4512, 4521, 4570, 4626, 7380, 7714, 7840, 8127, 8134, 8141, 8150, 8185, 8245, 8274, 8403, 8490, 9089, 9178 og 9616.

Acer tataricum

Russisk Løn

Russisk Løn har hjemme i Sydøsteuropa og Vestasien.

Det er et lille bredt træ, der blev plantet på kirkegården på grund af sine meget smukke frugter. De lyserøde vinger danner et fantastisk syn i lang tid om efteråret.

Det blev plantet på skråningen op mod Folehavevej i håb om, at det altid måtte stå frit. Det er et lidt barskt sted med sol og vind, hvad den fint tåler. Af samme grund er det plantet ved den nye sø.

Findes på gravsted nr. 8028-8120-8467-8540-9242-9559-9609-9649-9650

Acer velutinum var. vanvolxemii

Denne *Acer* er indsamlet til Arboretet i Hørsholm 1974 fra Elbrus-bjergene i Iran. Kirkegården fik to planter, der vokser godt med deres store blade.

Et sjældent træ, som er blevet afprøvet her på kirkegården.

Findes på gravsted nr. 9480

Betula 'Dalecarlica' = B. pendula 'Dalecarlica'

Ornæs-birk

Træet er bemærkelsesværdigt ved sine dybt indskårne, uregelmæssigt fli-gede blade, der ender i en smal, fin spids. Grenene er smukt hængende. Den er fundet i Ornäs, Dalarne i Sverige, 1767.

Hørsholm Kirkegård er så heldig at have et stort eksemplar af dette i Danmark sjældne træ, der med sin lyse bark og flotte løv, sammen med de to gamle *Chamaecyparis*, giver hovedindgangen en særlig æstetisk skønhed.

Kan kun formeres vegetativt (podning).

Findes på gravsted nr. 5201

Betula pendula = B. verrucosa 'Bøgghs'

Bøgghs birk

Denne variation af vortebirk er opstået i 1880 i Bøgghs Planteskole i Horsens og er formeret og navngivet af Aksel Olsen fra Kolding, som omtaler den som den smukkeste og sundeste af vortebirkens kloner.

Den har lange, tynde, hængende grene. De tre træer, der står på Hørsholm Kirkegård, er gamle og meget ens, hvorfor jeg antager dem for at være podede.

Findes på gravsted nr. 3201.

Betula pendula = B. verrucosa 'Youngii'

Sørgerbirk

Fig. 5

Denne mærkelige klon ser man mange steder på kirkegårde - plantet som tegn på sorg. Den vokser kraftigt til og kan ikke bære sig selv - derfor skal den enten bindes op, hvilket bevirker, at stammen bliver uregelmæssig, og de gamle træer får mærkelige skæve former - eller også skal grenene have lov til at hænge. 'Youngii' skal altid podes og er ofte podet på stammede vortebirke. Grenene er tynde og hængende og skal næsten altid beskæres for ikke at genere de understående planter. Træet er smukkeste, når det står et sted, hvor grenene kan få lov at hænge.

Findes på gravsted nr. 1626, 1650, 2028, 3351, 4172, 4231, 4238, 5172, 5221 og 5822.

Fig. 5 *Betula pendula* 'Youngii'

Cedrus atlantica

Atlasceder

Cedrus atlantica vokser i Atlasbjergene i Alger og Marokko. Den kom til Europa 1842, hvilket er meget senere end Libanonceder, som man mener, de hjemvendte korsriddere havde med hjem. Det kan være svært at kende forskel på de to *Cedrus, libani* og *atlantica*.

Kun hanblomsterne på *Cedrus atlantica* er ved udspring i det tidlige efterår rødgule og oprette ca. 4 cm. høje. Hunblomsterne er små, ca. 1 cm i diameter. Koglen bliver ved modning året efter ca. 8 cm.

På kirkegården er der flere flotte træer – alle af den blå type. *Cedrus atlantica* bruges meget i haver, for den gror godt og er pyntelig med sin blå farve.

Findes på gravsted nr. 1126, 1495, 1670, 1702, 1797, 1998, 4549, 5700 og 5715

Cedrus libani

Libanonceder

Fig. 6

Libanonceder er nok det mest berømte af alle træer, fordi den indgik i bygningen af Kong Salomons tempel. Andre træer, der ikke har noget botanisk til fælles med det, har fået navnet ceder – nok mest fordi veddet så er lettere at sælge. I Libanon er der kun nogle få hundrede træer tilbage. De største skove af Libanonceder finder man i dag i Taurusbjergene i det sydøstlige Tyrkiet. I Danmark ødelagde de hårde vintre i 1941-42 de gamle Libanoncedre, hvorimod de overlevede i England, hvor man kan se meget gamle og store træer i parkerne.

Hanblomsterne er ca. 5 cm lange, og sidder om efteråret oprette i stort tal, når træet er ca. 30 år gammelt. Hunkoglen er 2 år om at udvikles. De giver ca. 10 - 20 cm store kogler. Veddet er rødligt hvidt. Det er let at arbejde i, men det slår sig og skrumper og er ikke, hvad man kalder godt tømmer. De to træer på kirkegården har Arboretet venligt overladt hertil. Ægypterne brugte Libanoncederens hvide harpiks til balsamering af deres døde.

Findes på gravsted nr. 8142 og øst for buegangene.

Chamaecyparis lawsoniana 'Erecta Viridis'

Denne er måske den ældste dyrkede varietet i Europa, hvortil den kom fra Californien allerede i 1855. Den er anvendt meget på kirkegårde og står nu sammen med *Chamaecyparis lawsoniana* 'Fletcheri' som flotte grønne søjler, der er 8-10 m høje.

I de senere årtier er der især plantet *Chamaecyparis lawsoniana* 'Allumii', der har en gennemgående stamme, og derfor er mindre udsat for snetryk. Den har fine stålblå nåle og er helt hårdfør.

Findes på gravsted nr. 1582, 1618, 1696 og 3324.

Fig. 6 *Cedrus libani*

Chamaecyparis lawsoniana

Ædelcypres, Lawsoncypres

Dette smukke træ kom til England i 1854 fra det sydvestlige Oregon og nordvestlige Californien fra et relativt lille område op imod Siskiyou Mountains. Det har artsnavnet *lawsoniana* efter en skotsk gartner P. Lawson.

Intet nåltræ har så mange måder at vokse på og så megen farve-variation som Lawsoncypres; i frøbede vil der altid være mange forskellige typer. Det er derfor ikke mærkeligt, at der i værker om træer kan være op til 200 træ- og buskvarieteter og en række dværgformer. På grund af

de mange muligheder er dette træ det mest anvendte på kirkegårde. I træets hjemland kan det blive op til 65 m højt. Veddet er meget let og holdbart, så det er ideelt til flagstænger. (jeg har en på 6 m længde, der kan rejses med én hånd). Det kan også bruges i skuffer og i skabe, hvor det giver en behagelig duft.

På trods af tilnavnet Port Orfordceder har *Chamaecyparis* intet tilfælles med *Cedrus* - måske har navnet betydning for salg af tømmeret.

På Hørsholm Kirkegård skal især bemærkes de 2 store, der står til venstre for hovedindgangen (grav nr. 5187). De er tydeligt frøplanter og meget forskellige.

Findes på gravsted nr. 1255, 2139, 2195, 2212, 2232, 2236, 3198, 4041, 4059, 4230, 4266, 5187, 6001, 6537, 6661 og 4456.

Chamaecyparis lawsoniana 'Lutea'

Dette træ er nok den bedste gyldne form af ædelcypresser. Der står forholdsvis få af dem rundt på Hørsholm Kirkegård, muligvis fordi jeg ikke anbefalede dem til gravstedsejerne.

Ud over disse typer er der plantet flere varieteter af *Chamaecyparis lawsoniana* på Kirkegården, men de er mindre og står på gravsteder, hvor de vil blive fjernet ved næste begravelse.

Findes på gravsted nr. 724, 1234, 3268, 3338 og 4459

Chamaecyparis nootkatensis

Nootkacypres, Alaska Ceder.

Nootkacypres er opkaldt efter en vig på Vancouver Island, hvor Archibald Menzies fandt den i 1792. Den kan kendes på de lodret nedhængende sideskud. De tunge skud, der er hårde og ru, hviler på jorden, som om træet er døende af tørst. En hængende varietet 'Pendula' er et udmærket havetræ. "Når Nootkacypres er tungsindig, er Pendula sønderknust", som den amerikanske forsker skriver: "Den ligner et træ fra Eskimoland, hvor den i udkanten af tundraen er blevet skabt af en forfærdelig vind, og sneen har trukket alle kviste mod jorden".

Den vokser i de kystnære bjerge fra Oregon til Alaska. Dens holdbare ved er meget flot gulligt. Koglerne er ca. 1 cm store og kuglerunde med 4 – 6 skjoldformede tornagtige skæl. Et andet kendetegn er, at småkvistene afgiver en olieagtig lugt, når man knuser dem.

Chamaecyparis pisifera

Ærtecypres

Ærtecypres har fået dette navn efter dens meget små kogler. Den kommer fra Japan, og man ser kun sjældent dens vildform.

Den producerer så mange former at man har indført to grader af ungdommelighed med forskellig betegnelse. Hvis planten bare virker lidt ungdommelig kaldes den 'Plumosa', men er den helt infantil (barnlig) er det en 'Squarrosa' der betyder udspærret.

På Hørsholm kirkegård er der 4 gamle *Chamaecyparis pisifera* 'Squarrosa', men ingen unge. Den er måske gået ud af handel, muligvis fordi de gamle kviste inderst på grenene bliver brune og er længe om at falde af og derfor synlige gennem det blågrønne.

Findes på gravsted nr. 5528, 5530, 6027 og 6579

Corylus colurna

Tyrkisk Hassel

Tyrkisk hassel har et stort udbredelsesområde, fra Sydøsteuropa til Vestsien, og den vokser op til 1000 m's højde i bjergene på Balkan og i Kaukasus. Det ene eksemplar, der står overfor indgangen til materialegården på Hørsholm Kirkegård, er givet som en 50 cm høj plante af fru Himmelstrup, der boede på hjørnet af Gl. Vallerødvej og Constantiavej i Rungsted, hvor der var gamle tyrkiske hassel ud mod Gl. Vallerødvej. Den lille plante var en selvsåning fra hendes have. Der er også gamle træer på Ulvemosevej i Rungsted. Træet, der i Danmark bliver op til 20 m højt, får nødder i tætte samlinger, de er ca. 2 cm store med tyk skal og kan spises.

Findes på gravsted nr. 4493.

Crataegus monogyna

Hvidtjørn

På Hørsholm kirkegård er de gamle og større træer engriflet Hvidtjørn, der har stået i skel mellem kirkegården og Hørsholm Planteskole. Deres alder anslås til at være 60 – 70 år, og de kan forhåbentlig blive stående endnu i mange år. Disse vildtvoksende træer med deres krogede stammer, deres mængder af hvide blomster, der bebuder sommerens komme, og som afslutter efteråret med mængder af røde bær, kan bringe glæde til enhver, der går på kirkegården. Det er et vildtvoksende træ over det meste af Europa, men har sin nordgrænse i Mellemskandinavien og Sydfinland. Der er krydsninger mellem denne og flere arter som *Crataegus laevigata* = *C. oxyacantha* og flere indførte arter. Den er i sig selv variabel med blomster i røde og hvide farver. Den var tidligere almindelig som hækplante og brugtes meget til at klippe i facon.

Findes på gravsted nr. 512, 522, 594, 782, 7655, 8453, 9346 og 9345.

Fraxinus excelsior 'Pendula'

Hængeask

Hængeask ser man hyppigt på kirkegårde – og naturligvis også på Hørsholm Kirkegård. Det er meget levedygtige træer, som man ser det på den ældste afdeling af kirkegården. De er alle podet i ca. 2 m højde, hvorfra grenene vokser lige ned. Det er meget sunde træer, der kun skal passes med saks, hvis grenene generer. Stammen, den er podet på, er almindelig ask, der kan blive meget høj.

Findes på grave nr. 3633, 5675, 5678, 6023, 503 og 541.

Halesia carolina = H. tetraptera

Snekløkketræ

Fig. 7

Snekløkketræet er et op til 5 m højt og vidt forgrenet træ. Nogle vil måske kalde det en stor busk med udpræget udbredt vækst. Bladene er fint savtakkede og spidsovale, ca. 5 - 10 cm lange. De særligt bemærkesværdige blomster, der har givet den det danske navn Snekløkketræ, hænger i klaser med 4 - 6 vintergæklignende blomster. Blomsterne kom-

mer lige før bladene og gør træet særdeles attraktivt. Frugterne er 2 - 3 cm lange og 1 cm brede med 4 vinger. De er først grønne, men bliver brune om efteråret og hænger dekorativt hele vinteren.

Frøet skal sås om efteråret, da spireevnen kun holder et år. Det meget smukke træ kommer fra det sydøstlige Amerika, og kan varmt anbefales til busketter på kirkegårde og større haver.

Findes bag soluret.

Fig. 7 *Halesia carolina* = *H. tetrapetala*

Juniperus squamata 'Meyeri'

Fig. 8

Hovedformen *Juniperus squamata* er meget sjælden, hvorimod *Juniperus squamata* 'Meyeri' forhandles i mange planteskoler. Der er to gamle eksemplarer på Hørsholm kirkegård. *Juniperus squamata* er vidt udbredt fra Afganistan, Vest-central-Kina til Taiwan. Den er hårdfør over for frost og har ved selektering givet flere værdifulde sorter, hvoraf *Juniperus squamata* 'Meyeri' er den mest kendte. Den bliver 1,5-3 m høj og er altid stærkt forgrenet. Nålene har en kraftig hvidblå overside, der i forbindelse med de lidt overhængende småkviste gør den eftertragtet. Ældre planter er tilbøjelige til at få nøgne grene.

Findes på gravsted nr. 2312 og 4075

Fig. 8 *Juniperus squamata* 'Meyeri'

Juniperus virginiana

Blyantsene (I USA Red Cedar)

Blyantsene har hjemme i det østlige Amerika fra Quebec til Texas og Florida, hvorfra der i 1920 blev leveret omkring 80% af al blyantsved til verdenshandlen. Den bliver i Amerika 6 til 20 m., kun i dens sydlige udbredelse opnår den ca. 30 m i højden.

Det mærkelige ved dette træ er de 2 slags nåle, hvor ungdomsformen har sylspidse nåle og de ældre sidder tæt ved kvistene som skæl. Der er en række varieteter i handlen, som jeg ikke kommer ind på her. En interessant ting er de små himmelblå kogler. Det rødbrune ved med den specielle duft bliver brugt til blyanter, fine æsker, pæle og tagspån. Duften holder møl væk, hvorfor man benytter veddet til linnedskabe.

Findes på gravsted nr. 674, 2295, 3447 og 6022

Laburnum anagyroides

Almindelig Guldregn.

Fig. 9

Guldregn har været dyrket siden begyndelsen af 1500 tallet og bliver stadig brugt i haver overalt, så den præger villakvartererne i blomstringstiden. Dette på trods af at hele planten er giftig - dog mest frugten, som børn ikke må spise. Selv et stort dyr som hesten kan blive forgiftet, mens geder, harer og køer kan æde af den uden at tage skade. Symptomerne ved forgiftning er sved, tørst, kvælningfølelser, svimmelhed, hovedsmerter, pupiludvidelse, langsom puls og opkastninger.

Guldregnen vokser vildt i de franske Jurabjerger, Italien, Ungarn, Jugoslavien og Bulgarien. Den er i det øvrige Europa almindelig plantet i haver. På Hørsholm Kirkegård skal især bemærkes alléen på den ældste del af kirkegården med stammer op til 45 cm i diameter.

Det er ikke kun træets skønhed ved vækst, blade og blomster, men også dens ved er meget bemærkelsesværdigt. Jeg kender ikke noget andet ved der kommer op ved siden af den med sin varme brune kerne og sin gullige splint, og jeg ved af erfaring fra drejebænken, hvor let det er at arbejde med. Det er mærkeligt at ikke skovbrug og snedkervirksomhed

har fået øjnene op for et hjemligt træ, der i skønhed overgår de oversøiske træsorter.

Findes på guldregngangen.

Fig. 9 *Laburnum anagyroides*

Larix laricina

Larix laricina er den mindste af alle lærkearterne. Den gror i barske områder: Fra New Foundland i nord til Illinois i syd og Alaska i vest. Den gror især langs floder og sumpe, hvor dens lange tynde – men stærke – rødder holder den fast. Den er ret sjælden i Danmark, hvor den ellers ville være god i mange små haver da den vokser langsomt. De små træer ved materialegården er ca. 25 år gamle, og har båret kogler i 15 år. Hunblomsterne der sidder tæt på grenene, er meget små, ca. 0,6 - 0,8 cm, røde, og bliver til ca. 1,5 cm oprette kogler, der er lysebrune ved modningen. De gamle træer har en flad krone, der ikke ligner nogen anden lærk. Den kan højst blive 18 - 20 m høj.

I tidligere tider brugte indianerne de meget stærke fibre fra rødderne til at sy birkebark sammen til kanoer og skind til sko og telte.

Findes på gravsted nr. 8416

Liriodendron tulipifera

Tulipantræ eller Gul »Poppel.«

Dette træ er vildt voksende fra Ontario i Canada til Florida og Louisiana. I de østlige stater vokser det i god jord sammen med *Liquidambar styraciflua*. I USA er der målt træer på 50 - 60 m i højden. I Europa, hvortil de blev indført før 1650, er de fra 25 - 40 m høje. *Liriodendron* lever godt sammen med mennesker, fordi den tåler byluft og beskæring.

Træet skal helst plantes som ungt, da det har svampede rødder som *Magnolia* og en kraftig pælerod. Under gunstige forhold vokser det meget hurtigt til. Det kan blive op til 15 m højt på ca. 10 år. Bladets form er specielt, og har man set det en gang, glemmer man det aldrig. Bladets basis minder om løn, men den midterste og største lap mangler, som var den skåret lige af. Det er et meget sundt træ. Det er et smukt lysegrønt fra forår til efterår og beskrives i både dansk og engelsk litteratur som smørgul. Bladene bevæger sig i vinden som bævreasp og har givet den navnet yellov poplar, "gul poppel" i dens hjemland.

Blomsterne ligner tulipaner og deraf artsnavnet *tulipifera*. De åbner sig i juli med en gul farve og med orangegult indre. De er for øvrigt meget søgt af bier. Desværre skal træet være stort inden det blomstrer. Træets ved er blødt og hvidt og let at arbejde i. Det kan bruges til flotte paneler og er fint til finering.

Findes på gravsted nr. 4416

Liquidambar styraciflua

Sweetgum

Sweetgum har hjemme i det sydøstlige Amerika fra Florida til Connecticut. Ved et hurtigt kig kan den blive taget for en løn, men hvis man ser rigtigt efter, ser man, at bladene er spredt på kvistene i modsætning til løn, hvor bladene sidder parvis. Om vinteren vil man på de lidt ældre træer se en korkagtig bark. Den har ved sårning af træet en udskillelse af en velduftende harpiks, der er grundsubstans i tyggegummi.

I Amerika kan disse træer blive 45-50 m høje. De femstjernede blade er glatte og glinsende i regnvejre og får smukke efterårsfarver - fra gulgrøn - til rosa lysende karmin, for at slutte med glødende røde og mørkt violette farver.

Frugten er meget speciel, næsten som en ca. 2 cm stor kugle. Når den i sit hjemland står som vejtræer og man går under dem, knaser frugterne under fødderne. Veddet bruges til møbler, kassetræ og finer.

Findes på gravsted nr. 8278

Metasequoia glyptostroboides

Vandgran

Metasequoia er et af de senest tilkommende træer i Danmark, og historien om dets opdagelse og udbredelse er meget interessant.

Så sent som i 1941 havde forskere ved Nanking Universitetet fundet nogle ejendommelige træer i en dal i det indre Kina. I 1944 hentede man herbariemateriale af disse, og man blev nu klar over, at man havde fundet levende træer, som meget lignede en art, der ellers kun var kendt fra fossile aflejringer fra tertiærtiden, hvor f.eks. Alperne og Himalayabjergene blev dannet.

Man gav træerne navnet *Metasequoia glyptostroboides*, sammensat af det græske *Meta*, der betyder foranderlig, og *Sequoia*, der er slægtsnavn for de californiske kæmpetræer (opkaldt efter en Cherokee indiander). *Glyptostrobos* er slægtsnavn for et asiatisk nåltræ. *Glyptos* betyder grave-ret, og *Strobos* kogle.

Det område, hvor træerne blev fundet, er ikke mere end 2/3 af Lollands areal, altså uhyre lille i forhold til Kinas udstrækning, og det er forståeligt, at det varede så længe, før nogen fandt ind i den ensomt liggende Shui-sha-dal i Hupeh-provinsen. Træerne voksede både i dalen og op langs vandløb i slugterne, og blev lokalt kaldt "Vandgran", et navn man også bruger herhjemme i planteskolerne. Træerne bliver op til 35 m høje og op til 2,3 m i diameter.

Man fik indsamlet en hel del frø, hvoraf en række arboreter og botaniske institutioner, også her i Danmark, fik prøver, og det lykkedes at fremdrive gode planter på meget forskellige lokaliteter. Også formering ved stiklinger har været meget vellykket, og det har vist sig, at *Metasequoia* er et særdeles sundt træ, der ikke bliver angrebet af svampe og insekter, og selv i landets kolde egne kan det overleve uden frostska-der. Disse gode egenskaber, hos det i øvrigt meget velformede træ med det smukke lyse-

grønne løv, som i efteråret får dejlige gyldne farver, har gjort det til et meget populært nyt element i vore haver.

Findes på gravsted nr. 2102, 586, 553, 2192 og 2302

Nothofagus antarctica

Antarktisk Sydbøg

Fig. 10

Nothos er græsk og betyder uægte. Det er noget vildledende, da Notos er et græsk ord for syd. Dette lille træ med sit smukke løv, der bliver gult om efteråret, fortjener en større udbredelse på vore kirkegårde og i vore haver. Det er i normale vintre hårdført i Danmark. Det er løvfældende med balsamduftende bark. Dets små blomster kommer i maj-juni. De bliver siden til en ca. 5 mm vinget frugt. Dets hjemland er fra Kap Horn til de sydlige Andesbjergene, 56 grader – 30 grader s. bredde. Dette lille træ med sin åbne og elegante vækst, der er fredeligt over for sine naboer, vil man altid komme til at holde af.

Står ved den gamle sø.

Fig. 10 *Nothofagus antarctica*

Picea breweriana

Sørgegran

Fig. 11

Sørgegran (weeping spruce i USA) har fået sit navn, fordi dens grene af 2. orden hænger lige ned, som gardiner. Det særegne træ har sit hjem i Siskiyou-bjergene omkring grænsen mellem Oregon og Californien. Denne gran er besværlig at opformere. Man kan så frø af den, men min erfaring er, at det går endog meget langsomt. Den kan formeres ved stiklinger og podning, men de skal passes meget med opbinding for at få et ledende top-skud. Derfor er planteskolepriserne høje, men rimelige. Den er et meget fint indslag i plantevalget til kirkegårde og haver. Dette smukke træ skal især ses om foråret, når dens bøgeligende endeknopper er ved at udfolde sig.

Findes på gravsted nr. 8386, 7000.

Picea omorika

Serbisk gran

Picea omorika har hjemme i Østjugoslaviens bjerge og er meget hårdfør. Den er ikke kræsen med hensyn til jordbund, og kan derfor plantes næsten overalt. Den meget slanke, sunde krone holder, også når den står frit, sin fine form med grene helt ned til jorden. Den er nok et af de mest plantede nåletræer som solitært træ på kirkegårde og i haver, dette især fordi den kræver meget lidt plads og sjældent bliver mere end 15 m høj.

I England hedder alle *Picea* arter "spruce", der er en forvanskning af Pruce, det gamle engelske navn for Preussen, hvorfra Rødgran kom omkring år 1500. Det nordiske navn gran går tilbage til et ord der betyder "overskæg"

Findes på gravsted nr. 2154, 2185, 2191, 2194 og 3178

Picea pungens

Blågran

Colorado Spruce, som er dens amerikanske navn, er udbredt i bjergene vest for Denver – på nedre dalskråninger og langs floder og åer. Det er

Fig. 11 *Picea breweriana*

de blå nåle, der har gjort dette træ yndet, så det plantes ofte i haver, parker og på kirkegårde. Der er mange, der kan lide den meget regelmæssige form med dens vandrette grene. Når man ser et parti af frøplanter, vil man se hele skalaen fra grønne til flot blå træer. Der er fundet varieteter, der formeres ved podning i stort tal. F.eks. en lille tæt varietet – *Picea pungens* 'Globosa' – der bruges i stenbede og på kirkegårde. Koglerne er ca. 10 cm lange og lysebrune.

Findes på gravsted nr. 364, 754, 1934, 2006, 2061, 3272, 3290, 4043 og 5213.

Pinus aristata

Børstekoglefyr eller Rævehalefyr

Fig. 12

Pinus aristata er på trods af sin lidenhed et fantastisk træ. Det er en mærkelig tanke, at der findes et træ, der har været 1000 år, da Homer skrev om krigen mod Troja. Det vokser 3000 m oppe i Californiens White Mountains, hvor det meget sjældent regner. Der er meget varmt om sommeren og meget koldt om vinteren. Man kan med mikroskop finde årringe der er så smalle at der er 10 på én mm. Det ældste levende træ er 4900 år, men ved hjælp af døde stammer, kan man føre den dendro-kronologiske kalender yderligere 3300 år tilbage i tiden.

Da træet i sit hjemland lever under meget barske vilkår, er det også på kirkegården sat på det mest udsatte sted med megen tørke og sol. Det er, udover at være interessant, et smukt lille træ – eller man kunne sige en fyrrebusk.

Findes på skrænten mod Folehavevej.

Fig. 12 *Pinus aristata*

Pinus cembra

Cembrafyf

Fig. 13

Cembrafyf hører hjemme i Alperne og Karpaterne med bevoksninger i højder op til 2500 m sammen med lærk og bjergfyf. Denne fine fyf med 5 nåle i knippet er meget velegnet, hvor man ønsker en lige stamme med rund symmetrisk krone. Den er langsomt voksende – ca. 8 meter i højden på 50 år. Det er et meget velegnet træ til kirkegårde og haver, hvor det kan stå frit, så man rigtig kan nyde de smukke nåleknipper og den kegleformede krone. Dens ved er godt og bruges til snedkerarbejde, bl.a. til Schweizerure. Frøene siges at være meget velsmagende.

Findes på gravsted nr. 125, 705, 3300 og 4271.

Fig. 13 *Pinus cembra*

Pinus nigra

Østrigsk Fyr

Fig. 14

Østrigsk fyr indgår med god grund i plantninger på kirkegårde, i parker, på sommerhusgrunde langs havet, hvor den især er god, fordi den tåler den salte havgus. Den tåler også byluft, som man kan se i Botanisk Have i København. Et af de ældste eksemplarer, der kom til Danmark i begyndelsen af 1800-tallet, stod i Hørsholm Planteskole i Folehaven. Den fremhæves for sin evne til at vokse på kalkrig jord, men den klarer også fint den mere sandede jord. Hvis man hurtigt vil have læ, er den ideel på grund af sin hurtige vækst i ungdommen og den tætte grenbygning med de 10-15 cm lange mørkegrønne nåle. Den har 2 nåle i knippet, som holder i ca. 4 år. Under de lidt ældre træer samles med tiden store mængder nåle, der er behagelige at gå på.

Østrigsk fyr står ved Folehavevej, grave nr. 533, 1265, 2037, 2238 og 6505.

Pinus parviflora

Penselfyr

Penselfyrren er et japansk træ, der vokser i skove sammen med *Tsuga diversifolia*. Det er et udmærket kirkegårdstræ, der vokser langsomt. Det er mest podede planter af en meget blå type der anvendes. Det er nok – størrelsen taget i betragtning – den dyreste fyrreplante, man kan købe, men den er også meget dekorativ.

Nålene sidder 5 i hvert knippe, og de er 3-8 cm lange og penselformet stillede, tynde og blågrønne. Koglerne sidder ofte flere sammen, de er 5-10 cm lange og brunlige.

Penselfyrren tåler vore vintre godt, og er med sin særprægede måde at vokse på et godt kirkegårdstræ. Den er også meget anvendt i Japan til bonsai-plante

Findes på gravsted nr. 375, 3141 og 3259.

Fig. 14 *Pinus nigra*

Pinus strobus

Weymouths Fyr

Pinus strobus er det højeste træ i det østlige USA. Fra New Foundland til Pennsylvania og det nordlige Georgia. Det kom til Europa i 1705, og der blev stillet store forventninger til dette skønne træ med alle dets muligheder som industritræ. Veddet er let og blødt og det mest terpentinrige af alle dyrkede nåletræer i Europa. I den engelske kolonitid havde det træ stor betydning som mastetræ til flåden. En hovedmast til et stort flådeskib skulle være 1 m i diameter og 40 meter højt. Det er også brugt meget til husbyggeri som tømmer, men også som flotte, hvide paneler.

Det blev en katastrofe, da det blev angrebet af blærerust, der er værtskiftende med solbær og stikkelsbær. Det er derfor opgivet som skovtræ i Europa, hvor det nu kun anvendes til parktræ.

Viscount Weymouth indførte dette smukke træ til England og gav det sit navn.

Findes på gravsted nr. 3389

Pinus sylvestris

Skovfyr

Skovfyrren har sit hjem i Skandinavien, Skotland, Mellem- og Østeuropa og fortsætter i et bredt bælte gennem Asien. Den overgår alle andre europæiske nåletræer i udbredelse. Den breder sig over 30 breddegrader og 123 længdegrader. I Danmark har den vokset før egen, men der er i dag kun et enkelt træ tilbage på Læsø af den oprindelige fyr.

Skovfyrrens bark er purpur gråbrun, opsplittet i tykke, store plader. Nålene er meget smukt blågrønne og giver sammen med de krogede grene en skønhed som intet andet europæisk fyrretræ. De fritstående skovfyr får krogede grene på skæve stammer, fordi de er let påvirkelige af vinden. Skuddene om foråret er som lys, inden nålene vokser ud. De gule hanblomster sidder på nåleknippernes plads og giver store mængder blomsterstøv. Hunblomsterne kommer lige under skudspidserne og er røde og oprette, men bliver senere grønne og hængende og er først modne tredje år efter blomstring.

Fyrretræ kendes på at det har en kraftig rødbrun kerne, og på at knasterne sidder klart adskilte, så man kan se årskuddets længde, hvorimod grænsens ved ikke har kerne og har mindre knaster på årsskuddet.

Findes ved grave nr. 1221 og 6024.

Quercus rubra = Q. borealis

Rødeg

Kirkegårdens rødege blev stående i forbindelse med udvidelsen af kirkegården i 1960. Der har været rækker af rødeg fra Hørsholm Planteskole og de er 45 – 50 år.

Rødegene er kommet til landet i 1724 fra det østlige Amerika, hvor den er et dominerende træ i skove fra Maine til North Carolina og vestpå til Illinois. Rødegen er den største af de amerikanske ege, og man havde engang visse forventninger til den i dansk skovbrug på grund af den hurtige vækst. Veddet kan ikke måle sig i kvalitet med den danske eg. Træet får en meget stor krone, der på grund af store blade - 24 x 12 cm - på unge træer ikke giver mulighed for megen frodighed under den.

Står på fællesgraven, Fyrregården, grave nr. 530, 662, 771, 774, 815, 858, 861, 887 og 1951.

Robinia pseudoacacia

Robinie, Sort Græshoppetræ

Fig. 15

Robinia har sit hjemland i Alleghenybjergene i Øst-Amerika. Den bærer også navnet "Black Locust", hvilket kan oversættes som sort græshoppetræ. Dette mærkelige navn kan man henføre til Johannes Døberen. I Biblen står der, at Johannes i ørkenen levede af græshopper og vild honning. Disse "græshopper" er en oversættelse af det latinske "locusta", som kan betyde både hummer og vandre-græshopper. Men bibelforskerne fandt senere ud af, at Johannes i virkeligheden levede af frugterne af et træ, *Ceratonia*, som nu på mange sprog kaldes Johannesbrødtræ, men som på engelsk fik navnet Black locust. Da de bibelstærke englændere kom til Amerika, kaldte de alle træer med lignende bælgfrugter for

”Locust”. Når træet har tilnavnet black er det på grund af, at det en stor del af året står som en sort silhuet.

I Europa, hvortil træet blev indført i 1630, fik det navnet *Robinia* efter den franske kong Henri IV’s gartner, Jean Robin, der plantede det i Paris. Artsnavnet *pseudoacasia* skyldes dets lighed med de afrikanske akasier.

Robinia er et smukt og raffineret solitærtræ, og selv om det ifølge amerikansk litteratur ”spiller død” en stor del af året, kan man glæde sig over den smukke silhuet om vinteren og det kønne løv om sommeren. Det er ikke mærkeligt at nybyggerne i Øst-Amerika plantede det ved deres huse.

Det gror meget hurtigt i ungdommen og får tidligt de karakteristiske grene, der vokser i sik-sak. Det lyse, lette løv springer meget sent ud om foråret, og taber de fannede blade tidligt om efteråret, oven i købet i to omgange, da småbladene drysser først og siden bladstilkene.

I slutningen af juni blomstrer *Robinia* med klaser af hvide honningduftende ærteblomster. Frøene sidder i 5-10 cm lange sorte bælg, der ofte hænger til hen på vinteren. Veddet er som hos vores Eg tungt, hårdt og varigt og anvendes på samme måde som vi bruger Eg. Det skal også nævnes, at det erfaringsmæssigt har meget stor modstandsdygtighed overfor forurening fra luften, samt at det gror udmærket i sandet jord. I Amerika anvendes det til at binde eroderet jord.

Findes på gravsted nr. 6569

Fig. 15 *Robinia pseudoacacia*

Salix alba 'Tristis'

Fig. 16

En hårdt beskåret gammel pil på kirkegården bliver i daglig tale kaldet "Guldhængepil".

Den er én af de mange smukke hængepile, man ser rundt på kirkegårde. De fleste hængepile, vi finder her i landet, er krydsninger af pile, der formodentlig er kommet fra Asien over Orienten til Europa i 1600-tallet. *Salix babylonica* indgår i flere af disse krydsninger. Navnet *babylonica* får en til at tænke på de hængende haver i Babylon, og på de pile der omtales i Salmernes Bog. Dette stemmer også overens med, at den ifølge litteraturen kom fra floden Eufrats bredder til Europa.

At den kan tåle megen sol, ses i Sydafrika, hvor den tit er plantet langs vejene ved rasteplasser, hvor der er meget tørt og meget varmt. Den er ikke krævende m.h.t. voksested. Dog skal man nok undgå de mest vindudsatte steder. Den er rimelig nem at beskære, fordi den så hurtigt regenerer.

Den formeres meget nemt ved stiklinger, og fordi Napoleon var særlig glad for hængepil, blev der plantet en på hans grav på Sct. Helena. Stiklinger fra denne hængepil er i stort tal spredt over Frankrig.

Denne hængepil smådrysser med løv hele sommeren, men smider de sidste blade så sent, at det er til gene for grandækning.

Står ved kontoret.

Taxodium distichum

Bald cypres eller Sumpcypres

Dette smukke træ har hjemme i Floridas sumpe og tilgrænsende staters lavlandsområder. Det gror dog også udmærket i dansk havejord. I Det Kgl. Haveselskabs Have på Frederiksberg er der et flot træ med luftrødder. Selv om det er et sydligt træ, tåler det udmærket kulde. De to, der er på Hørsholm Kirkegård, er fra Hørsholm og Glamsbjerg Planteskoler. De er plantet ved hver sin sø i håb om, at et eller begge ville få luftrødder, eller "knæ".

Det springer sent ud - midt i juni - med sit lysegrønne løv, der om efteråret får en smuk høstfarve. Knopperne er meget små. De giver kortskud, der igen falder af under et. Der er han- og hunblomster på samme

Fig. 16 *Salix alba* 'Tristis'

træ. Det er sjældent, det sætter sine små runde kogler i Danmark. Der er flere træer her i landet, der er 20 m høje.

Veddet er meget holdbart over for fugt og bruges derfor til drivhuse, ligkister, tagrender, tagspån mm.

Står ved gamle sø og nye sø.

Taxus baccata

Taks

Taks er et decideret kirkegårdstræ, og har, indtil de fra Amerika indførte *Thuja* og *Chamaecyparis* kom til landet, været det mest brugte nåletræ.

For nogle har den været et symbol på udødelighed og evighed. Taks kan blive meget gammel, man mener 1000 år og måske derover. Danmarks største og måske ældste taks står ved Bromølle lidt syd for Jyderup. De største taks på Hørsholm Kirkegård står ikke langt fra den nordøstlige indgang på nogle af de ældste grave fra 1. halvdel af 1800-tallet. Den brunrøde stamme er ikke ret høj, men hele træet viser megen livskraft.

Taks er tvebo. Hanblomsterne anlægges i stort antal om efteråret og giver små, gule, runde blomster med ca. 10 støvdragere. Hunblomsterne sidder på en lille akse endestillet med et enkelt æg. De anlægges året forud og kan næsten ikke skelnes fra almindelige vegetative knopper. Frøet bliver ikke helt omsluttet af den røde kappe. Denne er ikke giftig, hvorimod nålene er meget giftige for husdyr som heste, køer, får og svin.

Veddet er hårdt, tungt sejt, svært at spalte og meget varigt. Det har rødbrun kerne og smal splint.

Vigtigt for kirkegårde er, at taks tåler beskæring. Bruges til hæk.

Findes på gravsted nr. 8435

Tsuga canadensis

Denne *Tsuga*-art hører hjemme i det nordøstlige Amerika. Hvis man kun har en kvist i hånden kan det være vanskeligt at se forskel på *Tsuga heterophylla* og *Tsuga canadensis*, men ser man hele træet er der ikke tvivl. *Tsuga canadensis* er den bredeste med sin hvælvede krone, og ofte en brunliggrøn farve som helhedsindtryk.

Den kom til Danmark ca. år 1800, og er god for en gartner, der kan lide at beskære og forme sine træer. Der er flere varieteter eller kloner, der bruges på gravsteder under forskellige navne. Nogle af disse er dværgformer.

Står på gravsted nr. 357-1791-2128-2157-2189-2195-3408-3817-4636-5225-5592-5615-6058-6657

Tsuga diversifolia

Den er kommet til Danmark ca. 1890 fra bjergene i det centrale og nordlige Japan. I sit hjemland kan den under gunstige forhold blive op til 30 m høj, hvorimod de her i landet hidtil kun er nået det halve. Dette gør, at den som prydr træ er særdeles anvendelig. Dens uregelmæssige vækst og de meget mørkegrønne nåle med to hvide striber på undersiden er en fryd for øjet. Samtidig har den for gartnere den store fordel at trives godt i skygge.

Den gror meget langsomt i ungdommen og er derfor dyr i indkøb, men er et virkelig godt træ til kirkegårde og haver.

Findes på gravsted nr. 653, 670, 801 og 1830

Tsuga heterophylla

Skarntydegran

Fig. 17

Der findes flere eksemplarer af dette smukke skovtræ fra Oregon og Washington på Hørsholm Kirkegård. Den er den højeste af alle *Tsuga*-arterne, og bliver i hjemlandet 70 m. Den blev indført til Linå Vesterskov i 1890.

Tsuga er det japanske navn for Hemlock. Den kan på afstand kendes ved det overhængende topskud, der siden retter sig op til en lige stamme. Den har bløde kviste med smukke grønne nåle, der har 2 hvide striber på undersiden. Koglerne er ca. 2 cm og hænger på spidsen af de små kviste over hele kronen.

Træets ved bruges til gulvtræ, skærekasser og er det bedste til papirtræ.

Findes på gravsted nr. 1379, 1658, 1755, 1887, 2044, 2161, 3214, 5520, 5677, 6120 og 8067

Fig. 17 *Tsuga heterophylla*

Tsuga mertensiana

Bjerg-Tsuga

Denne smukke Tsuga vokser i bjergenes raviner fra 800 m o.h. i British Columbia til 2000 m o.h. i Californien på især vestsiden af Cascade Mts. Som turist i Vestamerika vil man nok tage til Crater Lake og Mt. Hood National Forest i Oregon og Mt. Rainier og Olympic National Park i Washington og der finde disse flotte Bjerg-Tsuga, der bliver fra 15 – 25 m høje. Koglerne er gulgrønne til rødlige og op til 6 cm lange. De modnes i september-oktober og kaster frøene i løbet af vinteren. Nålene er gråblå og strittende. Træets kegleformede, regelrette og langsomme vækst gør det til et oplagt træ til brug i haver og på kirkegårde.

Det findes som et frøparti langs hegnet mod nord ind til Arboretet og på grav nr. 6034